

II POSLOVI VEZANI ZA SPROVODJENJE PROGRAMA

A. STIPENDIJE JUGOSLOVENSKIM GRADJANIMA

1. Statistički pregled za programske godine 1965/66. i 1966/67.

<u>Dodeljene stipendije</u>	<u>1965/66</u>	<u>1966/67</u>
<u>Predavači i istraživači</u>		
Jugoslovenske studije	1	1
Američke studije	1	1
Prirodne i tehničke nauke	8	10
Društvene nauke i obrazovanje	1	1
Umetnost i humanističke nauke		1
Srednjoškolski nastavnici		3
<u>Postdiplomski studenti</u>		
Jugoslovenske studije		1
Američke studije		2
Prirodne i tehničke nauke	8	18
Društvene nauke i obrazovanje	3	4
Umetnost i humanističke nauke	2	1

2. Izbor i dodela stipendija

Izbor jugoslovenskih stipendista izvršen je na osnovu javnog konkursa. Konkurs je objavljen u svim centralnim listovima i glavnim republičkim, a uz to su i svi univerzitetski centri o tome blagovremeno obavesteni. Kandidati se obraćaju molbama direktno Komisiji. Službenici Komisije obradjuju prijave i dostavljaju ih Jugoslovenskom akademskom komitetu (Fordovoj komisiji). Ovo telo vrši širi izbor kandidata na osnovu akademskih kvalifikacija, uzimajući u obzir nacionalni sastav i ranije boravke u inostranstvu. Tako odabrane kandidate Akademski komitet dostavlja Fulbrajtovoj komisiji (tri do č-

tiri kandidata za svaku stipendiju). Članovi i službenici Komisije intervjuišu sve predložene kandidate kao i pojedine kandidate, u izuzetnim slučajevima, koje je Akademski komitet prevideo. Postdiplomski studenti polažu i pismeni ispit iz engleskog jezika. Nakon toga usaglašava se lista glavnih i alternativnih kandidata koju Komisija odobrava u punom sastavu, pa se ova zatim šalje u Vašington.

Prilikom konkursa za 1965/66 godinu, zbog kratkoće vremena Komisija je morala skratiti gore izloženu proceduru. Kratkoća vremena nije dozvolila da se učine napori za obezbedjenje većeg broja dolarskog dela stipendija kod američkih univerziteta. Sve stipendije u 1965/66 godini obezbedjene su iz sredstava za međunarodnu razmenu Stejt Departmana.

Konkurs za stipendiju u 1966/67 godini se stoga može smatrati kao prvi sa manjeviše normalnom procedurom. Široki interes za Fulbrajtove stipendije manifestovao se u povećanom broju prijava (197). Posle izvršene selekcije i intervjuisanja, Vašingtonu je predloženo 27 glavnih i 9 alternativnih kandidata (za obe kategorije profesora i studenata). Sredstva za stipendije su u većini slučajeva kombinovana između Stejt Departmana i univerziteta. Od gore predloženog broja kandidata 21 je dobio stipendiju, od toga 12 postdiplomskih studenata i 9 profesora odnosno istraživača. Komisija zahvaljuje Institutu za međunarodno obrazovanje i Board foreign scholarships za uložene napore u obezbedjivanju sredstava za ovoliki broj stipendija, uverena da će uz slične napore ubuduće biti u stanju da obezbedi još više stipendija.

Razvoj događaja od konkursa za 1966/67. g. nagoveštava da će se izvesni problemi rešiti pre početka konkursa za 1967/68. g. Između ostalog, da će se Akademski komitet (Fordova komisija) rekon-

stituisati kao rezultat predloga konsultanta Fulbrajtove komisije i iskustva stečenog u prvoj programskoj godini, da će Akademski komitet više uvažavati program Komisije, odnosno strukturu projekata koje sadrži, kao i to da će se preciznije definisati savetodavna uloga Akademskog komiteta.

Na proločnom konkursu za dodelu putnih stipendija, kandidatima koji su samostalno obezbedili dolarski deo stipendije prijavila su se 32 kandidata do zaključenja konkursa 1 maja. Od toga 18 je dobilo putne stipendije. Svi kandidati su intervjuisani a studenti postdiplomci su polagali i ispit iz engleskog jezika. Za ovaj konkurs Fordova komisija nije sazivana, jer to nije bilo izvodljivo a ni potrebno.

Za kandidate predložene posle jesenjeg konkursa za akademsku godinu 1967/68 biće potrebno odrediti zadnji datum, 15 maj, kada bi odgovarajuće institucije u SAD obustavile napore za obezbeđenje dolarskog dela stipendija od univerziteta; na taj način i Komisija bi bila u stanju da utvrdi sa koliko putnih stipendija raspolaze.

Pored pomenutih, postojale su još dve vrste stipendija gde izbor kandidata nije vršen na osnovu konkursa, jer bi to zahtevalo izmenu konkursne procedure. Prvo, kod izbora tri kandidata (kategorija eminentnih naučnika) koji su dobili putne stipendije na bazi poziva od američkih naučnih institucija i drugo, kod dodele stipendija trojici nastavnika srednjih škola. Kandidate za ove stipendije, tri glavna i tri alternata, predložili su po dvojicu Sekretarijat za obrazovanje S.R. Hrvatske, Slovenije, Makedonije i Bosne i Hercegovine. Stipendije su dobili po jedan kandidat iz S.R. Slovenije, Bosne i Hercegovine i Makedonije. Iduće godine biće predloženi kandidati iz S.R. Srbije, Hrvatske i Crne Gore.

3. Orijentacioni program

Delimično zbog razlika u polasku kandidata orijentacioni kurs nije održan za jugoslovenske stipendiste. Međutim, kandidati su često dolazili pojedinačno na konsultacije sa službenicima Komisije, a nekoliko kandidata upućeno je u SAD pre početka akademske godine na kraće kurseve engleskog jezika. Zahvaljujući poklonu američke informativne službe Komisija je snabdevena literaturom koja se odnosi na američke obrazovne institucije a koja je od koristi za jugoslovenske stipendiste. Slična kolekcija jugoslovenske literature biće nabavljena i nju će moći koristiti američki stipendisti.

Naredne godine Komisija će povezati američke stipendiste sa Jugoslovenima koji su već bili u SAD po ovom programu, u onim slučajevima gde je to moguće, tj. kada se nadju u istim univerzitetskim centrima. Pored toga, u prošloj godini, pet jugoslovenskih postdiplomskih studenata pohađalo je orijentacione kurseve na američkim univerzitetima za vreme letnjih meseci.

4. Organizacija putovanja

Organizovanje puta stipendista do sada nije predstavljalo problem izuzev u retkim slučajevima gde je odobrenje Board foreign scholarships dolazilo neposredno pred planirani datum odlaska. Komisija ima zadovoljavajući aranžman s "Putnikom", glavnom putničkom agencijom u Beogradu. Kao prevoznici se koriste jugoslovenska ili američka preduzeća - najčešće američka. Potrebno je napomenuti, da u slučajevima kada stipendisti vode članove svojih porodica i kada to vreme dozvoljava - postoji očigledno preimućstvo - zbog problema konvertibilnosti valute o kojem će kasnije biti reči - da koriste jugoslovenske brodove.

5. Kontrola rada stipendista

Komisija je povremeno bila u vezi sa jugoslovenskim stipendistima za vreme njihovog boravka u SAD. Medjutim, glavni deo kontrole rada nad stipendistima prepušten je odgovarajućim institucijama u SAD. Jedini izuzetak učinjen je po pitanju produženja stipendija u kom slučaju stipendisti su dužni da traže odobrenje Komisije. U principu, Komisija smatra da produžavanje stipendija u izuzetnim slučajevima može biti poželjno, naročito kada bi produženje boravka omogućilo sticanje višeg akademskog zvanja. Komisija je, medjutim, - bar u prvih godinama programa - rezervisala sebi pravo da po svakom zahtevu za produženje, posebno odlučuje. Produženje stipendije Komisija uslovljava saglasnošću matične radne organizacije stipendiste. U slučajevima jednogodišnjih produženja studentima, ovo rošenje se pokazalo zadovoljavajuće.

6. Kontakti sa bivšim stipendistima

Sa mnogima, iako ne većinom bivših stipendista, Komisija održava kontakte lično ili putem korespondencije. Još uvek broj ovih stipendista je mali, koji su akademsku 1965/66 proveli u SAD. Komisija, medjutim, namerava da bivše stipendiste koristi za pripremanje i orijentaciju budućih stipendista.

7. Izveštaji stipendista

Izveštaji američkih institucija o jugoslovenskim stipendistima nisu bili tako brojni niti potpuni, kao što bi Komisija želela, medjutim, činjenica da su skoro svi bili pozitivni, konstatuje se sa zadovoljstvom. Kopije izveštaja koje su stipendisti podnosili američkim institucijama, još uvek nisu primljene.

8. Operativni problemi

Operativni problemi za čije je rešavanje Komisija bila kompetentna, rešeni su ili ublaženi (pogledati osvrt "Izbor i plasman kandidata"). Kao osnovni problem koji i dalje ostaje otvoren, a koji se nalazi van njene kontrole, jeste nekonvertibilnost dinara, što predstavlja hendikep za jugoslovenske stipendiste. Ovo je naročito odnosi na one slučajeve gde stipendija potiče od privatnih institucija (univerziteta). Komisija je svesna da bi bilo poželjno da stipendisti pre odlaska dobiju manju sumu novca koja bi im poslužila za pokriće troškova koje stipendija ne pokriva. Kao i ostali jugoslovenski putnici (turisti), stipendisti mogu zameniti sumu od 20 dolara. Ima izuzetaka gde pojedini stipendisti poseduju devizne račune, tj. devizna sredstva koja su ostvarili od publikovanja svojih radova u inostranstvu i sl. Međutim, ovo su izuzeci.

Do sada su ozbiljnije teškoće izbegnute korišćenjem sredstava Stejt Departmana za dopunu stipendija privatnih institucija ili specijalnim olakšicama koje su američki univerziteti davali. No, sigurno je da će se ovi problemi i u buduće javljati. Stoga je od posebne važnosti da se 35 dolara, koje dobijaju studenti, daju kao akontacija a ne, kao što je bio slučaj sa stipendistima u 1966/67 godini, kada su ova sredstva preneti na Institut za međunarodno obrazovanje. Jednomesečne stipendije za profesore i istraživače trebalo bi im blagovremeno slati, kako bi im ova sredstva stigla pre polaska za SAD.

Komisija je obavestena da su stipendije pojedinih jugoslovenskih studenata bile nedovoljne, pa se nada da će ova primedba biti uzeta u obzir.

B. STIPENDIJE AMERIČKIM GRADJANIMA

1. Statistički pregled za 1965/66. i 1966/67. godinu

<u>Dodeljene stipendije</u>	<u>1965/66.</u>	<u>1966/67</u>
<u>Profesori</u>		
Jugoslovenske studije		
Američke studije		2
Prirodne i tehničke nauke		
Društvene nauke i obrazovanje		1
Umetnost i humanističke nauke		1
<u>Istraživači</u>		
Jugoslovenske studije	1	
Američke studije		
Prirodne i tehničke nauke		
Društvene nauke i obrazovanje	3	1
Umetnost i humanističke nauke		1
<u>Studenti</u>		
Američke studije	2	2
Prirodne i tehničke nauke		
Društvene nauke i obrazovanje	1	2
Umetnost i humanističke nauke	1	

2. Izbor i plasman

Jedna od prvih odluka Komisije bila je da ne nudi američkim studentima pune stipendije - bar ne za prvo vreme - već samo putne, s obzirom da se ovo uklapa u višegodišnji program po kome jugoslovenska vlada nudi stipendije, a Institut za međunarodno obrazovanje odabira kandidate na osnovu konkursa. Komisija se nadala da će se na ovaj

način prijavljivati više kandidata, a samim tim da će se i kvalitet kandidata poboljšati. Verovatno da je još uvek preuranjeno donositi sud da li su se ova očekivanja ispunila. Ako je suditi na osnovu priloženih dokumenata ovogodišnjih kandidata, ima se utisak da su kandidati kvalitetniji nego ranijih godina.

Sa jednim ili sa dva izuzetka američki profesori istraživači, tokom prve dve godine programa, odabirani su na osnovu njihovih ličnih inicijativa, a ne na osnovu prioriternih zahteva jugoslovenskih univerziteta i institucija. (U 1967/68. godini Komisija je usvojila novu proceduru što se tiče profesora univerziteta, a verovatno da će u buduće i istraživači biti regrutovani na osnovu zahteva jugoslovenskih univerziteta, s tim što bi učestvovali u radu na zajedničkim projektima u pojedinim specijalizovanim jugoslovenskim institucijama).

Kao što će biti kasnije istaknuto u izveštaju, rezultati su bili različiti kada su bili u pitanju stipendisti iz 1965/66. Za 1966/67. bilo je vremena i prilike da se mogućnosti koje postoje u Jugoslaviji za studijski rad, publikuju u SAD, što je izgleda dalo dobre rezultate.

3. Orijentacija

Tokom prve dve godine delovanja Komisija nije organizovala zajednički orijentacioni kurs za američke stipendiste, i to iz dva razloga. Prvo, što je obavezno prisustvovanje orijentacionom kursu ili sastanku u drugim zemljama predviđeno samo za studente, a pošto su američki studenti u Jugoslaviji u prvom redu stipendisti jugoslovenske vlade (posredstvom Komisije za kulturne veze sa inostranstvom). Drugo, Komisija je nastojala da bude elastična u pogledu dolaska

stipendista, istraživača i profesora, što je otežavalo pronalaženje povoljnog datuma ili datuma za orijentacioni kurs. Većina stipendista nakon dolaska vraća u Komisiju na brifovanje kod službenika Komisije, a ove godine službenici Komisije pokušali su da obidju stipendiste odmah posle njihovog dolaska u Jugoslaviju.

Informativni materijal koji je poslat stipendistima u tekućoj (1966/67) godini, svakako predstavlja poboljšanje u odnosu na prethodnu godinu. Informativno-turistički materijal o Jugoslaviji upućen je stipendistima zajedno sa dokumentima koje je Komisija pripremila po uzoru Italijanske Fulbrajtove komisije a pod nazivom "Informacije i instrukcije uz dokument o uslovima stipendije".

Sa porastom broja Amerikanaca koji po osnovu programa dolaze kao profesori ili istraživači na jugoslovenske univerzitete i institucije, preduzimaće se sistematski naponi za uspostavljanje veza između njih i novih stipendista.

Komisija nije u svim slučajevima zadovoljna sa onim što je do sada učinjeno na planu orijentacije Amerikanaca. Verujeno da će iduće godine biti moguće okupiti stipendiste - odmah nakon njihovog dolaska - bar profesore i istraživače na dan dva gde im se održalo nekoliko predavanja o jugoslovenskim obrazovnim institucijama. U međuvremenu, službenici Komisije će revidirati informativnu brošuru dodajući nove materijale na osnovu stečenih iskustava, a u prvom redu primedaba prošlogodišnjih stipendista.

4. Organizovanje putovanja

Izvesne informacije koje su nedostajale u prošloj godini odnosile su se na pitanja vezana za putovanja. Ima se utisak da je zvanična politika vlade SAD takva da nalaže stipendistima izuzev u retkim slučajevima da koriste američke transportne kompanije. Upotreba